

Манжетна: В.Л.Ѓоргиев, Белешки..., Кинопис 39/40(21), с., 2010

Васил Ѓоргиев Ликин

УДК 791.622(497.742)(091)

Кинопис 39/40(21), с., 2010

БЕЛЕШКИ ЗА КИНОПРИКАЖУВАЧКАТА ДЕЈНОСТ ВО СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО - НЕКОИ АСПЕКТИ И ВИДУВАЊА

Периодот омеѓен со првичните кинематографски проблесоци¹ во Струмица и Струмичко², па сè до денес, е исполнет со мноштво настани и пројави, но и со бројни личности и институции коишто, исто така, според покажаните резултати, се дел од оваа речиси стогодишна киноприкажувачка дејност во градот под Царевите Кули³. Во таа смисла, „невозможна мисија“ е во еден ваков труд, според обемот, да се сместат, анализираат, протолкуваат и истакнат сите „фази“ и „етапи“, односно да се проследат позначајните појави и процеси од развојот на киноприкажувачката дејност и филмската култура во Струмица и Струмичко. Затоа во овој труд ќе се задржиме на одредени аспекти, односно ќе направиме обид да изнесеме и одбележиме некои наши видувања, размислувања и оценки за личности и настани, за кои сметаме дека одиграле позначајна улога или, пак, ги овозможиле, односно ги поттикнале развојот и интересот кон кинематографијата, односно кон филмската уметност, пред сè преку киноприкажувачката дејност, со што пак, од друга страна, трајно се

¹ Засега најстарите податоци за одржани филмски проекции во градот Струмица датираат од 1915 година. Овие првични киноприкажувачки проблесоци се поврзани со имињата на Пане Д. Темков, М. Н. Попов, понатаму Никола Бацаков, Петар Белев, Илија Џонов итн. Поопширно за првите кинематографски проблесоци во Струмица и сл. види: Васил Ѓоргиев-Ликин, Киноприкажувачката дејност во Струмица и Струмичко од почетокот на XX век до 1945 година, Кинопис, 37-38, год. XX, 2009, 17-27; Илинденка Петрушева, Фотографијата и филмот на почвата на Македонија, Скопје, 2007, 111-136.

² Во есента 1913 година во повеќе струмички села престојувало патувачкото кино на Јордан Енчев од Бугарија. Меѓутоа, на филмскиот ентузијаст Ј. Енчев, од страна на тогашните воени власти стационарани во Струмица, не му било дозволено да одржи филмски проекции и во градот. За тоа, пак, поопширно види: Костадин Костов, Титаник во струмичките села, Кинопис, 25 (14), Скопје, 2002, 15-17; Васил Ѓоргиев-Ликин, цитирана статија, 18; Илинденка Петрушева, цитирано дело, 111-136.

³ Поопширно види: Васил Ѓоргиев-Ликин, цитирана статија, 17-27; Илинденка Петрушева, цитирано дело, 111-136.

вградиле или дале свој прилог во развојот на филмската култура во градот и регионот.

Зградата на некогашното култно кино „Балкан“, детал
(фото: Веселин Ристов)

Затоа сметаме дека овде би било мошне корисно да се согледаат улогата и значењето на поединецот во овие процеси, понатаму улогата и значењето на институциите од областа на културата и киноприкажувачката дејност, кои оставиле видлива трага во промовирањето на филмот како естетска и воспитно-образовна категорија, но и како важен сегмент и чинител во општественото живеење, чија смисла, пак, пред сè, се реализира преку подрачјето на културата.

Во таа смисла, следејќи ги погореспоменатите цели и задачи, од долгиот список на личности и поединци коишто се занимавале со киноприкажувачка дејност во Струмица и Струмичко, ги издвоивме личностите на Петар Белев и Киро Бошнаков, родени струмичани, за кои сметаме дека наполно го заслужуваат нашето внимание.

Од струмичките институции, пак, коишто, меѓу другото, се занимавале и со киноприкажувачка дејност, вниманието ни го привлече Работничкиот универзитет „Јоска Свештарот“, институција којашто, според наше мислење, во шесеттите години од 20 век, на ова поле развила мошне интересна и плодна активност⁴.

⁴ За дејноста и работата на РУ "Јоска Свештарот" поопширно види: Државен архив на Република Македонија, одделение Струмица (понатаму ДАРМС), фонд Работнички универзитет "Јоска Свештарот" - Струмица (понатаму ФРУ); Љупчо Апостолов и Стојан Дончевски, 50 години Работнички универзитет "Јоска Свештарот" (1953 - 2003), монографија, Струмица, 2003.

Панорама на Струмица, 1922 год.
(фотоархива, Завод и музеј - Струмица)

Пред да ги соопштиме резултатите од спроведената истражувачка постапка, сметаме дека е потребно, овде, да споменеме уште некои појаснувања. Имено, Петар Белев и Киро Бошнаков го свртеа нашето внимание затоа што за нив двајцата, во постојната литература што ја третира оваа проблематика, може да се сретнат сосем малку податоци. За Петар Белев, единствено се знае тоа дека е еден од пионерите на киноприкажувачката дејност во Струмица, додека за дејноста и личноста на Киро Бошнаков речиси и да не постојат никакви податоци, барем според сознанијата со кои во моментот располагаме.

РУ „Јоска Свештарот” во шеесеттите години од 20 век била институција од областа на образованието и културата којашто, меѓу другото, се занимавала и со киноприкажувачка дејност. Освен тоа, за нас беше интересно сознанието дека одговорните луѓе од оваа институција, своевремено, развиле и спровеле дополнителни форми и содржини преку кои филмот го промовирале и како воспитно-образовна, но и како естетска категорија, со што правеле обиди оваа уметност да ја приближат до што поголем број консументи од различна образовна, интелектуална и социјална средина. Оваа дејност на Работничкиот универзитет ќе се обидеме да ја проследиме низ неколку сегменти.

И на крајот од овој дел ќе споменеме и тоа дека сознанијата и податоците до кои дојдовме во текот на нашите истражувања, овде, за прв пат ѝ се соопштуваат на културната и на пошироката јавност.

Сега, најпрво, да видиме кој е, всушност, Петар Белев?

Петар Белев (десно) и Благовест Буралиев
(фотоархива, Завод и музеј - Струмица)

Петар Белев е роден во 1890 година во Струмица, од татко Тане и мајка Нуша, која потекнувала од струмичкото семејство Гарванлиеви. Тане и Нуша имале три сина и една ќерка. Синовите Ѓорѓи и Петар останале да живеат и работат во Струмица, додека синот Владимир заминал за Америка. Ќерката Јорданка, пак, се омажила во Бугарија, каде што и останала до крајот на животот. Меѓу струмичани Петар Белев уште е познат и како Нушин Петар, по името на мајка му Нуша, која била со жив темперамент. Семејството Белев се занимавало со трговија и со живинарство. Сопствена фарма имале во месноста Софилар. Поседувале и поголеми површини на плодно земјиште во околината на градот Струмица. Најстарата куќа на семејството Белев се наоѓала во, за тоа време, познатото струмичко Кајник-маало (денешната улица „Невена Стојкова“, наспроти Центарот за култура „Антон Панов“). Куќата на Белевци била двокатна, со убави архитектонски решенија и со убаво изработени дрвени скалила коишто воделе до вториот кат од куќата. Исто така, поседувала и простран чардак, со од далеку впечатлива дрвена преграда. Интересно е тоа што, своевременно, непосредно по нивното ослободување од страна на Македонската револуционерна организација, токму во оваа куќа престојувале Елен Стон и Катерина Цилка, по среќното завршување на познатата афера со заплenuвањето на Мис Стон. Впрочем, Петар Белев, како сосем младо момче, од с. Градашорци,

водејќи го коњот на кој била качена Елен Стон ги придружувал до Струмица, односно до сопствениот дом⁵.

Инаку, Петар Белев основно училиште завршил во родниот град, а Трговска академија во Бугарија. Се оженил со Рајна, родум од Стара Загора. Подоцна, откако оформил семејство, се вратил во родниот град, каде што и починал во 1985 година. Меѓу струмичани, по завршувањето на Втората светска војна, е познат и како човек којшто се занимавал и со самарџиство⁶.

Петар Белев, како што видовме од погоре изложеното, потекнувал од богато трговско семејство. Во периодот меѓу двете светски војни, и самиот бил трговец и тоа мошне успешен. Поради природата на професијата со која се занимавал, често патувал во Солун, во Софија, натаму во Цариград, од каде што всушност набавувал стока (железарија) за потребите на сопствената трговска мрежа. Бил со мошне немирна природа, поседувал жив темперамент и авантуристички дух. Се интересирал и покажувал инвентивност, склоност и љубопитност кон повеќе области. Во Струмица, на пример, меѓу граѓаните бил познат и по тоа што во секое време поседувал, односно знаел да подготвува лек за разни болести, и тоа според рецептите на народната медицина итн.

Мотив од Струмица - на аголот од ул. „Благој Јанков-Мучето” и бул. „М. Тито”

(фото: В. Ѓ. Ликин)

По завршувањето на Првата светска војна, односно во почетокот на 20-тите години од 20 век, имотниот струмички трговец Петар Белев ја продал

⁵ Информациите за Петар Белев и семејството Белеви ги добивме од Глорија Буралиева од Струмица, инаку негова внука, од братот Ѓорѓи. Види: Информација на Глорија Буралиева за Ѓорѓи и Петар Белеви, запишале Васил Ѓорѓиев-Ликин и Ема Петковска, Струмица, 2010.

⁶На истото место.

старата семејна куќа во Кајник-маало и купил нов имот во североисточниот дел од градот, каде што интензивно се градело, односно во овој период, на некој начин, градот се возобновувал од разурнувањата и пожарите коишто му се случиле во текот на Балканските и Првата светска војна.

Овде Петар Белев изградил нов, модерен објект, кој, своевременно, се наоѓал на самиот агол од денешната ул. „Благој Јанков-Мучето” и бул. „Маршал Тито”, во центарот на градот⁷. Објектот бил изграден од цврст, модерен материјал⁸, на два ката, со живеалиште и со дуќани, и една поголема просторија специјално наменета за киноприкажување⁹. Во оваа поголема просторија се влегувало од денешната улица „Благој Мучето”. Во неа имало наредено столови и апарат за проектирање на филмови. Всушност, тоа била првата киносала, воопшто изградена во Струмица, во која пак граѓаните редовно доаѓале да ги проследат тогашните филмски остварувања¹⁰. Веруваме дека на филмските вечери, кои се приредувале во оваа киносала во 20-тите години од минатиот век, посетителите се насладувале на атрактивните филмски приказни. Меѓутоа, бидејќи се проектирале неми филмови, на овие филмски сеанси учествувале, со своите гитари и мандолини, и млади музичари од градот, и тоа: Ѓорѓи Цинцев¹¹,

⁷ Види: Информација на Глорија Буралиева за Ѓорѓи и Петар Белеви...

⁸ Види: А. Андријевиќ, Струмица - земља и народ, Ниш, 1923, 22.

⁹ Во нашиот труд "Киноприкажувачката дејност во Струмица и Струмичко од почетокот на XX век до 1945 година", погрешно определивме, но и погрешно сметавме дека прво постојано кино во Струмица е киното "Балкан" и дека неговата изградба започнала во 1921 или 1922 година. Всушност, во посочените години, во североисточниот дел од градот, Петар Белев е тој што започнал со изградбата на првиот објект наменет за киноприкажување. Првите филмски проекции, пак, во киното "Балкан" се одржале значително подоцна, односно тоа се случило по 1927 година. За тоа поопширно види: Васил Ѓорѓиев-Лиќин, цитирана статија, 20; А. Андријевиќ, цитирано дело, 21-22; Иван Станоев, Сеќавања на Ѓорѓи Василев Цинцев од Струмица, Кинотечен месечник бр. 26 (Кинотека на Македонија), Скопје, 1982; Информација на Глорија Буралиева за Ѓорѓи и Петар Белеви...

¹⁰ Види: Иван Станоев, Беласица 1922-1982, Монографија издадена по повод 60 год. ФК "Беласица", Струмица, 1984, 13. Всушност, Ристо Симитчиев во оваа монографија посветена на споменатата годишница од формирањето на популарниот струмички клуб, во своите сеќавања по тој повод, меѓу другото, го истакнува и следново: "...Некои од тогашните фудбалери: Томе Кујумџиев, Миле Урдинов, Ѓорѓи Цинцев, Ѓошо Гарванлиев и други, во времето на немиот филм, често самоиницијативно и доброволно, со своите мандолини и гитари, свиреа за време на проектирањето на филмот, во бараката на Петар Белев..."

¹¹ Ѓорѓи В. Цинцев (1900-1980), спортист, музичар и полиглот од Струмица. Меѓу двете светски војни се занимавал со дизајн и изработка на машки и женски чевли. (Биографските податоци се обезбедени од новинарот Иван Станоев, инаку зет на Ѓорѓи Цинцев. Поопширно види кај авторот на овој труд.)

Ѓошо Гарванлиев, Томе Кујумџиев¹², Миљо Урдинов¹³ итн. Исто така, веруваме дека овие „музички импровизации“ на младите струмичани, кои ги надополнувале филмските проекции, всушност биле и еден вид самостојни, мошне возбудливи и неповторливи музички концерти, кои публиката знаела честопати да ги награди со силни аплаузи¹⁴.

Томе Кујумџиев (прв од лево, стои, во најгорниот ред) и Ѓорѓи Цинцев (седи, во првиот ред, во темен костум), со струмичани. Фотографија од 1923/4 година (фотоархива, Завод и музеј).

По Втората светска војна, оваа зграда била национализирана од страна на тогашните власти и во неа функционирал и работел ДТВ „Партизан“, односно извесно време служела како простор за спортски активности на тогашната струмичка младина.

Според тоа, би заклучиле дека, со изградбата на првата киносала, Петар Белев, всушност, овозможил понатамошен непречен развој на киноприкажувачката дејност во Струмица и вложил свој впечатлив придонес во негувањето и развојот на филмската култура на овие простори, така што со тоа си обезбедил трајно место во историјата на киноприкажувачката дејност во Струмица, но и пристојно место во историјата на македонската кинематографија.

¹² Томе Кујумџиев е еден од основачите на Фудбалскиот клуб "Беласица" од Струмица во 1922 година, негов прв секретар и раководител на музичкиот оркестар којшто егзистирал како дел од фудбалскиот клуб. Поопширно види: Иван Станоев, цитирано дело, 9–10.

¹³ Миљо Урдинов е татко на познатиот македонски драмски писател и културен деец Кочо Урдин (1930–2008), како и на Киро Урдин, исто така наш познат уметник и академик.

¹⁴ Види: Иван Станоев, цитирано дело, 13.

Киро Бошнаков е личност на која, исто така, според наше мислење, треба да ѝ се посвети извесно внимание. Имено, ни се чини дека, барем според сознанијата до кои дојдовме, во овој град, всушност, не постои малку повозрасен струмичанец во чија меморија не се вгнездил чичко Киро Бошнаков. Впрочем, овде, ќе се обидеме да фрлиме малку повеќе светлина врз овој лик од поновата историја на киноприкажувачката дејност во Струмица¹⁵.

Киро Бошнаков (1923 - 2003),
киноприкажувач и еден од основачите на Радио Скопје
(фотоархива, Завод и музеј - Струмица)

Киро Бошнаков е роден во 1923 година во Струмица. Неговото семејство потекнува од Кукушко, Егејска Македонија (денес во Р. Грција) што ќе рече дека е „бежанец“, потекло какво што имаат голем број струмички семејства. Се школувал во родниот град, а по професија бил електротехничар. По завршувањето на Втората светска војна, се префрлил на работа во Скопје. Впрочем, Киро Бошнаков е еден од основачите на Радио Скопје, каде што работел како техничар. По извесно време, се вратил во Струмица, затоа што требало да биде назначен за директор на тогашното претпријатие „ЕЛЕКТРОН“. Меѓутоа, со работа започнал во „Електродистрибуција“, така што до крајот на кариерата останал посветен на својата професија. Починал во Струмица, во 2003 година.

¹⁵ Сите податоци и фотографии со ликот на Киро Бошнаков ги добивме од синот Костадин Бошнаков, како и од сопругата на Киро, Стојна Бошнакова. Види: Костадин Бошнаков, Сеќавања за мојот татко Киро Бошнаков како киноприкажувач и еден од основачите на Радио Скопје, запишал Васил Ѓоргиев-Лиќин, Струмица, 2010

Во шеесеттите години од минатиот век, Киро Бошнаков бил ангажиран како кинооператор од страна на раководството на РУ „Јоска Свештарот”, поточно по иницијатива на Кочо Урдин (1930-2008), тогашен директор на оваа институција и наш познат писател и културен деец¹⁶. Ваквиот ангажман бил целосно во согласност со воспитно-образовната и културната политика на оваа установа, која пак, на ова поле, во овој период била доста ангажирана и бележела добри резултати¹⁷. Пред новопечениот кинооператор била поставена следнава задача: со подвижната киноопрема, марка „Искра”, апаратура со која рачно се управувало и рачно се премотувале филмовите, на повеќе локации во градот требало да проектира филмови за деца и ученици¹⁸. Овие проекции за деца и ученици, на кои претежно се прикажувале филмови од западно производство, односно од продукцијата на „Волт Дизни”, се одржувале на отворена сцена, и тоа на следниве градски локации:

1. Во центарот на градот, покрај зградата на тогашниот „Гранап”, се поставувало платно за проектирање филмови (приближно некаде околу влезната врата во дворот на гимназијата „Јане Сандански”)
2. Кај месноста викана „Дупена чешма”
3. Кај месноста „Топуска”, односно во близина на познатиот „Момин Бунар”
4. И во приземните простории на „Градскиот одбор”, односно во зградата на општина Струмица.

Како што споменавме погоре во текстот, овие проекции биле наменети за деца и ученици, така што, имајќи ги предвид периодот и условите во кои овие настани се одвивале, не треба да се трошат премногу зборови за да се опише со

¹⁶ Според Стојна Бошнакова, Кочо Урдин имал мошне блиски пријателски врски со нејзиниот сопруг Киро Бошнаков и покажувал мошне ангажиран однос кон киноприкажувачката дејност. Види: Костадин Бошнаков, Сеќавања за мојот татко Киро Бошнаков како киноприкажувач и еден од основачите на Радио Скопје...

¹⁷ Види: ДАРМС, ФРУ, Извештај за работата на Работничкиот универзитет во Струмица од четвртото до петтото годишно собрание, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 373.139/582 – 594.

¹⁸ Може да се смета дека организираното прикажување филмови за најмладата популација во Струмица потекнува уште од 1915 година. Оваа убава струмичка традиција ќе има мошне важен удел во правилното восприемање и во култивирањето посебен однос кон филмот и филмската уметност карактеристични за неколку генерации на струмичките филмски вљубеници. За тоа види: Васил Ѓоргиев-Лиќин, цитирана статија, 22

каква воодушевеност од страна на децата и учениците биле проследувани сите згоди и незгоди на јунаците од цртаните филмови на Волт Дизни.

Центарот на Струмица во шесеттите години од 20 век.

Во преден план (лево) зградата на „Гранат“

(фотоархива, Завод и музеј - Струмица)

Често пати, по завршувањето на проекциите, младата публика не сакала да ја напушти отворената сцена, па така чичко Киро морал да ги повторува проекциите, чин којшто бил проследуван со громогласни аплаузи. Меѓутоа, со помош на вистински педагошки однос кон младите консументи на филмската уметност, К. Бошнаков се стекнал со неопходен авторитет кај децата и учениците, така што за време на проекциите владеела вистинска атмосфера за потполно соживување со јунаците од филмските приказни.

Зградата на општина Струмица, детаљ

(фото: Веселин Ристов)

На овој начин, Киро Бошнаков се вградил во меморијата на една цела генерација струмичани, кои во шеесеттите години од минатиот век ги стекнувале првите знаења и искуства за филмот и филмската уметност. И не само тоа, туку се вградил и во естетските поимања за филмот и филмската уметност на цела една генерација филмска публика, која во шеесеттите и почетокот на седумдесеттите години ги полнеше киносалите, затоа што за таа генерација струмичани „колку што бил важен театарот, толку и киното”¹⁹.

На крајот од овој наш труд, како и што ветивме погоре во текстот, ќе се задржиме на некои сегменти од киноприкажувачката дејност на РУ „Јоска Свештарот”.

Веќе споменавме дека РУ „Јоска Свештарот” во шеесеттите години од 20 век, како институција од областа на образованието и на културата, меѓу другото, се занимавала и со киноприкажувачка дејност. Меѓутоа, мошне интересно е сознанието дека одговорните луѓе од оваа институција, своевременно, развивале и спроведувале дополнителни форми и содржини преку кои се обидувале филмот и филмската уметност да ги промовираат не само како воспитно-образовна, туку и како естетска категорија, со што правеле напори да ги приближат до што поголем број консументи од различна образовна, интелектуална и социјална средина. Ваквата определеност на оваа установа била поврзана, пред сè, со името и дејноста на Кочо Урдин, тогашен директор на РУ и наш познат драмски писател и културен деец. Токму на овој сегмент од киноприкажувачката дејност на Работничкиот универзитет се задржуваме, сосем накратко, подолу во текстот.

¹⁹ Види: ДАРМС, Фонд "Кино Балкан", Кутија бр. 2, 1954-1989, Записник од седница одржана на 18 октомври 1960 година.

РУ „Јосиф Свештарот”, детал
(фото: Веселин Ристов)

Имено, Работничкиот универзитет во овој период организирал јавни трибини и предавања на кои биле застапени најразлични теми од тогашниот општествено-политички живот, но и теми од областа на културата и образованието. Во таа смисла, се организирале предавања како за филмот така и за уметноста, воопшто. Во Програмата за работа, реализирана во 1961, односно во 1962 година, пред струмичката културна и поширока јавност, на тема „За филмската уметност”, беседел нашиот познат писател Славко Јаневски (1920-2000)²⁰, а пак Георги Старделов на тема со наслов „За уметноста” итн²¹. Потаму, под формата: „Филмска трибина”, организирана од страна на РУ, во 1959 година, се одржале 221 кинопретстави, на кои биле проектирани 208 филмови, со вкупно 20.750 посетители²². Со слични ефекти била и наредната 1960 година. Исто така, се користеле и други најразлични форми и содржини за промоција на филмот и филмската уметност. Така, на пример, во програмските активности за 1965 година, под формата „Филмски вечери”, биле застапени повеќе содржини посветени на филмската уметност²³. Според еден Извештај пак од 1968 година,

²⁰ Види: ДАРМС, ФРУ, Кутија 1956-1989, Програма на Работничкиот универзитет за учебната 1961/62, сигнатура 7. 373. 1. 24/394 – 397.

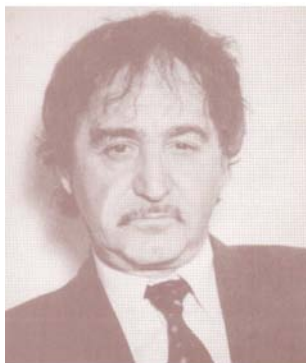
²¹ На истото место.

²² Види: ДАРМС, ФРУ, Извештај за работата на Работничкиот универзитет во Струмица од четвртото до петтото годишно собрание, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 373.139/582 - 594

²³ Види: ДАРМС, ФРУ, Програма за културна дејност на Работничкиот универзитет во 1965, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 313. 1. 25/398 – 403.

во просториите на Работничкиот универзитет бил организиран семинар за театар, филм и ТВ, којшто го посетувале 120 слушатели²⁴.

Во еден друг Извештај, од истата 1968 година, се вели дека во последниве три години кинопретставите организирани од страна на РУ биле посетени од 90.000 посетители. Така само во 1968 година, на пример, филмот МАКЕДОНСКА КРВАВА СВАДБА го гледале над 10.000 посетители итн²⁵.

Кочо Урдин (1930-2008)

Во текот на целиот период од киноприкажувачката дејност, која траела таму некаде сè до првата половина на 80-тите години од минатиот век, во годишните програми за работа на РУ, како редовна активност, секогаш се вметнувала и киноприкажувачката дејност²⁶.

Всушност, со тоа што, овде, бегло посветивме неколку реда на киноприкажувачката дејност на РУ во шеесеттите години, целта ни беше да го привлечеме вниманието на истражувачите, но и на пошироката културна јавност кон оваа институција, за наскоро, во некоја блиска иднина, да следува подетално истражување на оваа нивна дејност.

Заклучок

²⁴ Види: ДАРМС, ФРУ, Извештај за работата на Работничкиот универзитет во 1968, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 373. 1. 44/614.

²⁵ Види: ДАРМС, ФРУ, Извештај за дејноста на Работничкиот универзитет во 1968, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 373.1. 44/624.

²⁶ Види: ДАРМС, ФРУ, Кутија 1956-1989, сигнатура 7. 373, 1. 33/523.

Мошне благопријатно е сознанието дека во овој процес на „креативност и создавање” учествувале мноштво личности и институции, со испреплетеност од вонредно богатство на настани и најразлични содржини, така што воопшто нема да биде нескромно ако истакнеме дека: Струмица има своја препознатлива и богата историја на киноприкажувачка дејност, како и создавање на впечатлива филмска култура на овие простори, која пак зазема посебно и истакнато место во рамките на македонската кинематографија.

Потврдата за оваа изречена констатација веќе ја добивме со појавата на „Астерфест”, фестивал којшто еве годинава по шести пат се одржува во нашиов град. Благодарение на овој меѓународен фестивал, на светската кинематографска карта, Струмица е веќе повидлива и попрепознатлива. Освен тоа, сметаме дека во претстојниот период овој фестивал ќе предизвика појава на нови импулси и ќе овозможи, односно обезбеди нови насоки и правци во развојот на киноприкажувачката дејност и филмската култура воопшто во Струмица и Струмичко.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

ИЗВОРИ

Државен архив на Република Македонија, одделение Струмица, фонд Работнички универзитет „Јоска Свештарот” - Струмица

Државен архив на Република Македонија, одделение Струмица, фонд "Кино Балкан"

Информација на Глорија Буралиева за Ѓорѓи и Петар Белеви, запишале Васил Ѓоргиев-Лиќин и Ема Петковска, Струмица, 2010

Костадин Бошнаков, Сеќавања за мојот татко Киро Бошнаков како киноприкажувач и еден од основачите на радио Скопје, запишал Васил Ѓоргиев Лиќин, Струмица, 2010

Иван Станоев, Сеќавања на Ѓорѓи Василев Цинцев од Струмица, Кинотечен месечник бр. 26 (Кинотека на Македонија), Скопје, 1982

ЛИТЕРАТУРА

А. Андријевиќ, *Струмица - земља и народ*, Ниш, 1923

Иван Станоев, *Беласица 1922 - 1982*, Монографија издадена по повод 60 год. ФК „Беласица”, Струмица, 1984

Костадин Костов, *Тийаник во струмичкиите села*, Кинопис, 25(14), Скопје, 2002

Љупчо Апостолов и Стојан Дончевски, *50 години Работнички универзитет „Јоска Свештаров“ (1953 - 2003)*, монографија, Струмица, 2003

Илинденка Петрушева, *Фотографијата и филмот на почвата на Македонија*, Скопје, 2007

Васил Ѓоргиев Ликин, *Киноприкажувачката дејност во Струмица и Струмичко од почетокот на XX век до 1945 година*, Кинопис, 37-38, год. XX, 2009